

Yazıçı məsuliyyəti, vətəndaşlıq ilə üst-üstə düşəndə yazılan, təlqin edilən və aşılana bir çox ideya oxucu qəlbində əks-səda yaradır, yaddaşlara həkk olunur...

Heç şübhəsiz ki, hər hansı bir yazar, qələm əhli öyrəndiyi, məlumatlı olduğu sahədə daha uğurlu əsərlər yazı bilər. Qələmə alınacaq əsərin ruhu ilə yaşamaq, obrazlarla birgə “nəfəs almaq” yazıçı yanğısından doğulur.

Tanınmış yazıçı-publisist Salatın Əhmədlinin Qarabağa bağlı, neçə-neçə hekayələri ilə tanışam; - Mühəribənin canlı səhnələrini, törətdiyi fəsadları, mənəvi ağrı-acılarını, maddi ehtiyaclarını bədii formada təqdim etmək istedadı S.Əhmədli qələminin bəhrəsidir.

can Vətəndaşlarının iştirakıyla, Azərbaycan-erməni nikahlı, qarışıq bir ailənin faciəli taleyindən bəhs olunur.

Əsərdə qoyulmuş ideya-məqsəd Qarabağ savaşının ətrafında baş verənlərin bir başa Qarabağa bağlı olduğunu və bu qarşıdurmanın törətdiyi acı nəticələri göstərir. Yazıçı obrazları qarşılaşdırdıqca, məntiqə söykənən, sübuta ehtiyacı olmayan erməni xarakterini açıq və onların qəddarlığını, acgözlüyünü, sədaqət duyğusundan məhrum olduqlarını bir daha göstərir.

Əsər məhkəmənin başlamasıyla təqdim olunur: - Qalxın, hakim gəlir! - Bu deyiliş “Uçurulmuş sədlər” romanının ilk cümləsidir. Sonra isə məhkəmənin gedişi təsvir olunur. Heç bir günahı olmayan (bu sonradan ha-

maqla, özünü Rafiqin və ailəsinin dostu kimi göstərən bu şəxsin amasızlığı, bir ailənin başçısını məhv etməklə bitmir. Rafiqin oğlu Sergeyi Ermənistan - Qarabağ arasında girov kimi saxlatdırır və sonra ailənin ana himayədarını - Adiləni də türmədə öldürtdürür...

Hadisələrin roman boyu inkişafında erməniliyin simasızlığı yeri gəldikcə vurğulanır (Məşədə Azərbaycan dilini bilən ermənilərin, komandirlərlə əlbirliyi və öz həmvətənlərini soymaları, döymələri, zorlamaları və qənimət-pul üstə oğru yoldaşlarını öldürmələrinin təbii detallarla verilməsi yazıçı məramının göstəricisidir).

Gizli şəkildə silah alveri edən şirkət rəhbəri Rafiq düz yolda olmadığı, satılan silahların Qara-

hekayə, istərsə də roman), ən başlıca bir qayəni qabarıq verməyə; - erməni-Azərbaycan münasibətlərində qarşı tərəfin bütövlükdə mənfi xüsusiyyətlərini açıq və Azərbaycan tərəfinin humanizmini-insana (hansı millətin nümayəndəsi olmasına baxmayaraq) qayğısını, insan taleyinə yanmasını ortalığa qoyur. “Uçurulmuş sədlər” romanında da, erməni komandirinin vaxtilə azərbaycanlının olmuş bağında kartof əkərkən əsir qadınları işlədən Edikin özünü müdafiə edərkən, Xocalı qırğınında əli olan Arturu öldürməsinə, Sona və Təranənin, bu iki əsir qadının onu satmamalarını istəyir. Və əmin olur ki, əsir qadınlar heç kimə, heç nə deməyəcəklər...

Heç bir günahı olmayan, həyat yoldaşı Rafiqin övladları Sergey və Asifə bütün varlığıyla bağlı olan bir ananın günahsız olduğu sübuta yetirilmə ərafəsində, onu türmədə Surenin, özünü bu ailənin ən “canıyanan, qayğıkeş dostu” kimi göstərən şəxsin puluyla öldürürlər.

“Uçurulmuş sədlər” romanı, müəllifin müxtəlif səpkili əsərləri içərisində növbəti uğurudur. Və elə bilərəm ki, bütönlükdə bu romanı “izah” etməyə lüzum yoxdur. Qeyd etmək yerinə düşər ki, müəllifin Qarabağımızın taleyi ilə bağlı hekayə və romanlarının ayrılıqda rus dilinə tərcümə olunmasına da bir zərurət duyulur...

Oxuculara təqdim olunan bu roman öz psixoloji təsir qüvvəsiylə maraq çəkən bir əsərdir. Bu əsərin obrazları insan talelərinin (məkan ayrılıqları olsa da) bir müstəvidə - mühitdə hansı çətinliklərdən keçməsinin təsviri olaraq qalır. Əsərin qəhrəmanı Adilə xanımın taleyi acı sonluqla bitmə də, ən sonda o, haqqın yerini tapacağına inanır, ümidlənilir.

Yazıçı epiloqda oxucunun müsbət tonda köklənməsi üçün Adilənin taleyindən nigaran qaldığı övladlarının xalaları Solmaz Asiflə Sergeyi ata yurdlarında - Azərbaycanda qarşılayır, təzə aldığı mənzilə aparır. Bununla da əsər bitmə də, təzə bir həyat davam edəcəyinə zəmanət verən bu bədii sonluq da oxucu üçün bir təskinlik kimi ictimai əhəmiyyət qazanır.

Ümumilikdə “Uçurulmuş sədlər” kitabı bir romandan (kitab romanın adını daşıyır) və 11 hekayədən ibarətdir.

Mühəribə - savaş mövzusunu S.Əhmədli ustalıqla, incə nüanslarla, psixoloji məqamlarla elə təqdim edir ki, oxucu müəllifin əsgər olduğunu və döyüş yolu keçdiyi qənaətinə gəlir. Bu fikrə başqa bir qütb-rakusdan yanaşsaq, görürük ki, savaşımız hələ bitməyib. Bu savaşın törətdiyi faciənin yaraları hələ qan verir və bütün bunlar yazıçı üreynə hopduğundan, xalqımızın çəkdiyi izzətləri inandırıcı şəkildə çatdırmağa çalışır.

Nazim Əlioğlu

Yazıçı əsgərin qələmlə döyüşü...

Salatın Əhmədlinin yaradıcılığında Qarabağ ağrıları

Müəllifin indiyənə kimi mühəribə mövzusunda həsr olunmuş “Zirzəmidə qazılan məzar”, “Başdaşı əhvalatı”, “Uçurulmuş sədlər” kitabındakı hekayələri müasir nəsrimizin savaş mövzusunda yazılmış yaxşı hekayələr sırasında yer tutur. Bu fikir - qənaət bir qələm əhlinin deyil, hekayələrlə mətbu nəşrlərində və yaxud kitab-toplu halında tanış olan oxucu auditoriyası da təsdiqləyə bilər.

Müəllifin indiyənə kimi çap olunmuş “Kişilik səngəri” romanı öz bədii tutumu, ədəbi siqlətiylə seçilən əsərlərdən biri olduğunu, bu əsərlə tanış olan, Qarabağda baş verən hadisələrin hər hansı bir iştirakçıları da əminliklə fikrimizə şərik çıxarlar.

S.Əhmədli hadisələrin axırı zamanı obrazların qarşılaşdırılma səhnələrində də həqiqətin bədii portretini yaratmağı ədəbi priyomların vasitəsilə, böyük bir sənətkarlıqla yerinə yetirən istedad sahibi olan xanım yazardır. Mühəribə-savaş sözündə qanqada, faciə yüklü ağrılar ilkin olaraq insanın əhvalını pozur, qanını qaraldır. Bu mənfi emosiyaların ağırlığını hər yazıçı üreynində gəzdirə bilməz. Bəs S.Əhmədlinin ötən tariximizin bədii əksi olan savaş mövzulu yazılara - məqalələrə, hekayələrə və romanlara çağırana hansı hissidir, yanğıdır? - Bu sualın bir cavabı, adı belədir: - Yazıcının torpağının və xalqının ağırlı-faciəli taleyinə qəlbən, ruhən və bütün varlığıyla yanaşmasından doğulan niskil, həsrət notlu sevgisi, məhəbbətidir!

S.Əhmədlinin bu günlərdə işıq üzü görmüş “Uçurulmuş sədlər” romanında köhnə SSRİ məkanının üç respublikasında; - Litva, Ermənistan və Azərbay-

disələrin gedişində açılır), ailəlikcə Litvada yaşayan Azərbaycanlı bir qadınla, ərinin faciəli taleləri, çəkilən psixoloji ağrı-acılar, izzətlər təbiiliklə qələmə alınıb. Bu əsərdə yazıçı oxucusunu həmvətənlərinin dərindən taleyinə şərik olmağa çağırışı duyulur. Şirkət sahibi olan Rafiq (Adilənin həyat yoldaşı, Sergeyin və Asifin atası) adlı bir həmyerlimizin atası azərbaycanlı, anası ermənidir. Həbs olunan Adilə Babayeva əri Rafiqin öldürülməsində günahlandırılır. Lakin Rafiqi şəriki - “dostu” erməni Suren öldürüb. Bu qətlin Rafiqin həyat yoldaşının üstünə atılması da Surenin məkrli ssenarisinin tərkib hissəsidir.

Suren birgə işlətdikləri şirkətin hələlik qeyri-rəsmi sahibi ol-

bağa-ermənilərə aparılması Rafiqi narahat edir. Lakin onun qoşulduğu bu təhlükəli iş həyatı bahasına başa gəlir. O, düşdüyü bu çıxılmazlıq-labirinti içkiddə, qadınını döyməkdə görür. Özünün əsəblərini bu yolla ovutmağa çalışmasının da çıxış yolu olmadığı aydın göstərilir.

Əsər boyu erməni surətlərinin insanlıqdan uzaq hərəkətləri-simasızlıqları obrazların qarşılaşdırılması fonunda qələmə alınması yazıçı həqiqətdən doğulan etirazın bədii ifadəsi kimi qavranılır.

Zəngin və əlvan yaradıcılıq palitrasına malik, müxtəlif tipli obrazlar qalereyası yaradan S.Əhmədli Qarabağ mövzusunda hər hansı bir yaradıcılıq məhsulunu ərşəyə gətirəndə (istər

28 may 2016

WWW.KASPI.AZ

MÜNASİBƏT

21